

De symboliek van 'Arīkh 'Anpīn en Zē'ēir 'Anpīn

Kether, de eerste sēfirāh, die het open oog wordt genoemd in tegenstelling tot 'ēin sōf, het gesloten oog, is de Oude van Dagen ('attīq yōmīn), de Oude Man van de *Zohar* die uit de schedel van zijn Witte Hoofd de drie triaden van de sēfirōth voortbrengt die zich manifesteren door middel van Malkhūth, de tiende sēfirāh. In drie boeken van de *Zohar* – *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* (Boek van geheimhouding), *Hā-'Idrā' Rabbā' Qaddīshā'* (De grote heilige samenkomst), en *Hā-'Idrā' Zūtā' Qaddīshā'* (De kleine heilige samenkomst) – wordt een ingewikkelde mystieke symboliek uitgewerkt waarbij de schedel, het haar, de ogen, oren, neusgaten, mond en baard, en ook de andere delen van de Oude van Dagen worden gebruikt om een beeld te geven van het tot manifestatie komen van de tienvoudige krachten van een *sēfirōth-boom* vanuit de oneindigheid van 'ēin sōf.

Een van de basisleringen van de archaische wijsheid-religie is dat het heelal een levend bewust wezen is, en dat alles in het heelal eveneens leeft en evolueert. Zo diep waren de qabbalisten doordrongen van dit natuurfeit dat ze het heelal afschilderden als een Hemelse Mens, 'Ādām Qadmōn, van wie het hoofd reikt tot in de hemel, en van wie de voeten op de aarde rusten.

In alle illustraties of symbolen van 'Ādām Qadmōn – de synthese van de tienvoudige sēfirōth-boom – overheerst één hoofdkenmerk: de geleidelijke overgang van kracht van het spirituele naar het stoffelijke. Deze verdeling in hoger en lager, superieur en inferieur, groot en klein, wordt in de *Zohar* weergegeven als twee gezichten: het Grote Gezicht ('*Arīkh 'Anpīn*) en het Kleine Gezicht (*Zē'ēir 'Anpīn*), waarnaar dikwijls wordt verwezen met hun Grieks-Latijnse equivalenten, respectievelijk de Macroprosopus en de Microprosopus. Zoals *Hā-'Idrā' Rabbā' Qaddīshā'* ('*Idrā' Rabbā'*) het zegt:

En Hijzelf, de Oudste van de Oudsten, wordt ARIK DANPIN [*'Arīkh 'Anpīn*] genoemd, het Grote Gelaat, of Macroprosopus; en Hij Die meer uiterlijk is wordt ZOIR ANPIN [*Zē'ēir 'Anpīn*] genoemd, of Hij Die het Kleinere Gelaat (*Microprosopus*) heeft, in tegenstelling tot de Oude Eeuwige Heilige, de Heilige van de Heiligen.

– 5:54, Mathers, blz. 117-8

Soms wordt '*Arīkh 'Anpīn* omschreven als *Kether 'elyōn*, de 'hoogste kroon', waaruit de resterende negen kleinere kronen worden afgeleid, waarbij deze negen lagere sēfirōth gezamenlijk *Zē'ēir 'Anpīn* vormen. Meer in het algemeen vertegenwoordigt '*Arīkh 'Anpīn* echter de eenheid van de hoogste drie sēfirōth: *Kether*, de kruin van het hoofd; *Ḥokhmāh*, de wijsheid van het verborgen hersenverstand; en *Bīnāh*, het inzicht dat voortkomt uit het hart – een drie-in-één.

Wanneer '*Arīkh 'Anpīn* alleen *Kether* vertegenwoordigt, dan wordt ervan uitgegaan dat *Zē'ēir 'Anpīn* de negen lagere sēfirōth omvat. Wanneer '*Arīkh 'Anpīn* de hogere triade als één energie vertegenwoordigt, dan omvat *Zē'ēir 'Anpīn* de twee resterende triaden, de zes sēfirōth geleid

door Tif'ereh, de Heilige Koning, terwijl Malkhūth, de tiende en laagste van de sēfirōth, de rol speelt van de ontvanger van alle hogere krachten, en dus de Koningin, de Bruid van ZĔ'ēir 'Anpīn, wordt genoemd.

Of er nu wordt ingedeeld in één en negen, of in drie en zes (of zeven), er bestaat hetzelfde verband: 'Arīkh 'Anpīn is het prototype, ZĔ'ēir 'Anpīn de weerspiegeling; anders gezegd 'Arīkh 'Anpīn is de voortbrenger en spirituele voorouder van ZĔ'ēir 'Anpīn, welke laatste niet zou kunnen bestaan behalve als de gemanifesteerde verlenging en uitbreiding van zijn hemelse ouder. In de woorden van 'Idrā' Rabbā':

Neem nu uw plaatsen in, en pas de wetenschap (*de Qabalah*) toe om te beschrijven hoe de delen van de Microprosopus zijn samengesteld, en hoe Hij is bekleed met Zijn conformaties, uit de vormen van de Oude van Dagen ['Arīkh 'Anpīn], de Heilige van de Heiligen, de Teruggetrokkene van de Teruggetrokkenen, de Verborgene van Alle (25:508).

Maar de conformaties van de Microprosopus zijn geordend naar de vormen van de Macroprosopus; en Zijn samenstellende delen zijn uitgebreid naar deze kant en naar die van een menselijke vorm, opdat in Hem de Geest van de Verborgene in ieder deel zal zijn gemanifesteerd (25:510).

De ordening van alle dingen komt van de Oude van Dagen. Want voordat Hij in zijn conformatie was geordend, kon niets op orde worden gebracht, omdat het eerst nog nodig was dat Hijzelf op orde zou worden gebracht; en alle werelden waren verlaten (26:518).

– Mathers, blz. 173, 175

Merk op dat de termen die eerder werden gegeven voor Kether onderling verwisselbaar kunnen worden gebruikt

om 'Arīkh 'Anpīn mee aan te duiden; daarom verwijzen Oude van Dagen ('attīq yōmīn) en Heilige van de Heiligen beide naar de Macroprosopus. Ook in *Hā-'Idrā' Zūṭā' Qaddīshā'* ('*Idrā' Zūṭā'*) is deze leer te vinden:

Hij de Eeuwige Oude van de Ouden is de hoogste Kroon onder de Verhevenen, waarmee alle Diademen en Kronen worden gekroond.

En vanuit Hem worden alle Lichten verlicht, en ze vlammen op, en schijnen.

Maar Hij is werkelijk het Hoogste Licht, dat verborgen is, dat niet bekend is.

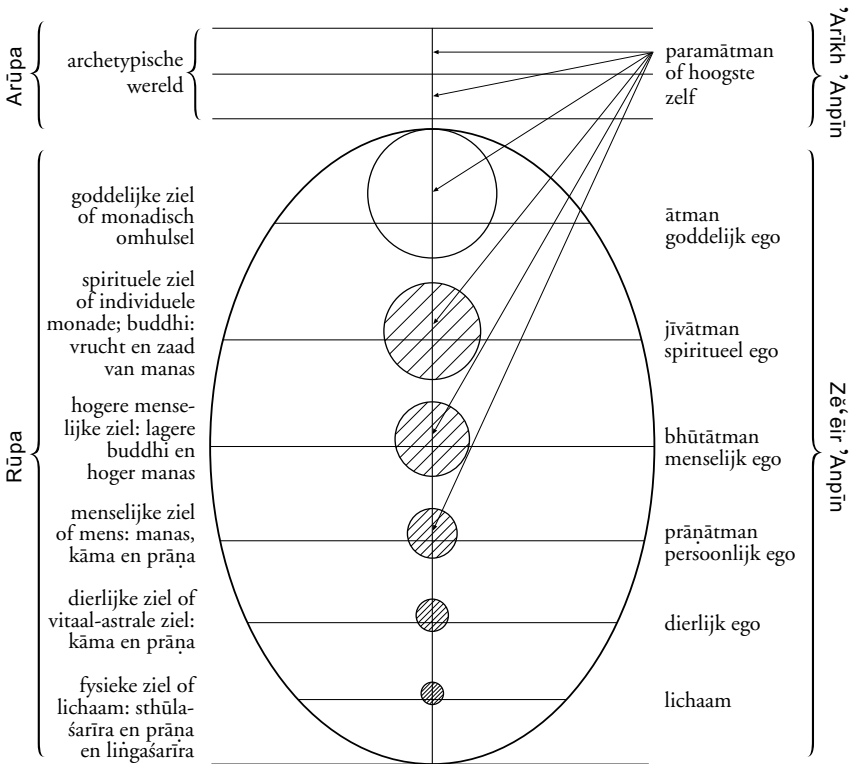
En alle andere Lichten worden door Hem aangestoken, en ontlene (*hun*) heerlijkheid (*aan hem*).

– 2:74-7, Mathers, blz. 267

In *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* (Boek van geheimhouding) komt een intrigerend vers voor: 'De Oude ['Arīkh 'Anpīn] is verborgen en geheimgehouden; de Microprosopus [Zē'ēir 'Anpīn] is gemanifesteerd, en is niet gemanifesteerd' (4:1, Mathers, blz. 91). Deze weinige woorden bevatten de symboliek van de leer van de arūpa- en rūpa-werelden* of sferen van bewustzijn. 'Arīkh 'Anpīn, de synthese van de drie hogere gebieden of sēfirōth, is 'zonder vorm' wanneer deze van onderaf wordt beschouwd, dat wil zeggen vanuit het standpunt van de resterende sēfirōth; daarom is deze 'verborgen en geheimgehouden' voor het bewustzijn van de lagere sēfirōth. Zē'ēir 'Anpīn, hierboven omschreven als 'gemanifesteerd' en toch 'niet gemanifesteerd', die het geheel is van de zes (of zeven) lagere sēfirōth, heeft 'vorm' (rūpa), die gemanifesteerd en geopenbaard is vergeleken met 'Arīkh 'Anpīn, die ongemanifesteerd of arūpa is.

*Sanskriet *arūpa*, 'zonder lichaam'; *rūpa*, '(met) lichaam'.

Binnen zijn eigen bewustzijnsbereik heeft Zē'ēir 'Anpīn echter zowel gemanifesteerde als ongemanifesteerde eigenschappen: vanuit het standpunt van Malkhūth, de laagste van de sēfirōth zijn de twee triaden die er onmiddellijk aan voorafgaan en in kwaliteit hoger staan dan zij, 'niet gemanifesteerd' maar 'verborgen', want onzichtbaar, niet duidelijk *voor haar*; maar beschouwd vanuit het standpunt van 'Arīkh 'Anpīn is de hele Zē'ēir 'Anpīn duidelijk, gemanifesteerd, en bekleed met voertuigen van stof van verschillende graad.

Aangepast uit *Beginselen*, blz. 234

Een diagram in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* illustreert het thema van de arūpa- en rūpa-werelden. Zoals G. de Purucker toelicht:

De drie evenwijdige lijnen die boven het ei zijn getekend stellen de arūpa-wereld, de vormloze wereld, voor; en de zeven gebieden binnen het ei, de rūpa-wereld. Zeven is altijd het aantal van de gemanifesteerde beginselen, die als een individueel wezen worden bijeengehouden door de hogere triade, de arūpa-triade, die er de oorsprong van is.

De hoogste drie van de zeven gebieden binnen het ei worden ook arūpa – vormloos – genoemd, maar alleen in relatieve zin. . . .

. . . Door dit eivormige paradigma daalt de straal uit de arūpa-wereld af, voorgesteld door de verticale lijn die het zelf aanduidt. Dit zelf manifesteert zich overal in elk atoom waarmee het in deze kosmos in aanraking komt – en doordringt deze allemaal – als het individuele zelf, het egoïsche zelf, het menselijke zelf, het astrale zelf, enz. Deze hoogste drie delen, de arūpa-triade, worden gezamenlijk ook paramātman genoemd, het hoogste zelf, de top of bloem van de hiërarchie, de oergrond of bron van dat zelf.

– blz. 235

In qabbalistische termen staan de drie parallelle lijnen voor de drie vormloze sēfirōth (natuurlijk relatief gesproken) – Kether, Hokhmāh en Bīnāh – samengevat als 'Arikh 'Anpīn, het Grote Gezicht, het hoogste zelf, equivalent met de Sanskrietterm paramātman. De zes cirkels binnen het ei zijn de zes lagere sēfirōth van Zē'ēir 'Anpīn, terwijl het ei zelf de *Shēkhīnāh* is, de 'verblijfplaats' of het 'voertuig' waarin en waardoor alle energieën van 'Arikh 'Anpīn en Zē'ēir 'Anpīn tot uitdrukking worden gebracht.

Shēkhīnāh, die de wolk van glorie is die een spirituele

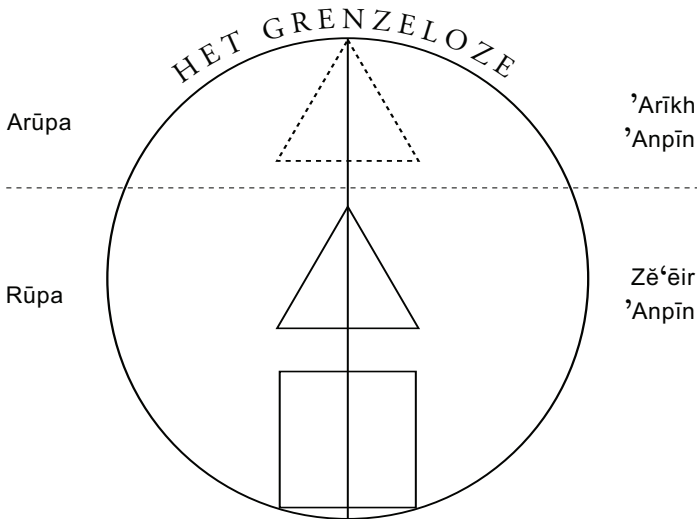
manifestatie omringt, is een belangrijk begrip in het joodse mystieke denken. Wanneer deze in een kosmische betekenis wordt gebruikt, wordt ze de hogere Shĕkhīnāh genoemd. Deze staat dan voor de eerste goddelijke substantie die vanuit 'ēin sōf emaneert en deze omhult als een sluier, waaruit de hiërarchie van de sēfirōth tevoorschijn komt. Dit komt overeen met de Sanskriettermen parabrahman en mūlaprakriti, waaruit de hiërarchieën van het gemanifesteerde heelal tevoorschijn komen. In deze context is de hogere Shĕkhīnāh equivalent met Aditi of Devamātri, moeder van de goden, en met Vāch, de Stem of het Verbum; en ook met de pythagorische muziek van de sferen en de Heilige Geest in de christelijke drie-eenheid. De lagere Shĕkhīnāh houdt verband met de tiende sēfirāh – Malkhūth, het stoffelijke of fysieke heelal. Maar om welk stadium van manifestatie het ook gaat, er is altijd een glans die deze omhult. We kunnen spreken van een Shĕkhīnāh die de mens omhult: ons vitale aura, de drager van onze hogere beginselen. De qabbālāh beschouwt Shĕkhīnāh als vrouwelijk. HPB merkt op:

ze wordt ook in de *exoterische Purāna's* zo opgevat, want shekinah is in zo'n geval niets anders dan *śakti* – het vrouwelijke dubbel of kleed van een god. Zo was het ook bij de eerste christenen; hun heilige geest was vrouwelijk, evenals sophia bij de gnostici. Maar in de transcendentale Chaldeeuwse kabbala of het *Boek van de Getallen* is 'shekinah' geslachtloos en de zuiverste abstractie, een toestand zoals nirvāṇa, geen subject of object en niets anders dan een absolute TEGENWOORDIGHEID.

Zo is alleen in de antropomorfistische stelsels (zoals de kabbala nu grotendeels is geworden) shekinah-śakti vrouwelijk. Als zodanig wordt ze de *duade* van Pythagoras, de twee rechte lijnen van het symbool, die elkaar nooit

snijden en die daarom geen meetkundige figuur vormen en het symbool van de stof zijn. Als deze duade is verenigd in één basislijn van de driehoek op het lagere gebied (de bovenste driehoek van de sephiroth-boom), komen daaruit de elohim tevoorschijn, of de godheid in de *kosmische* natuur, voor de ware kabbalisten de *laagste* aanduiding, in de bijbel vertaald met 'God'.

– GL 1:685-6

Aangepast uit *Beginselen*, blz. 123

Een soortgelijk diagram uit *Beginselen* geeft bijna hetzelfde denkbeeld weer, en De Puruckers opmerkingen zijn op beide diagrammen evenzeer van toepassing:

Rondom dit immense spirituele geheel moeten we ons als het ware een aura voorstellen, zo wordt ons geleerd, die de vorm van een ei aanneemt, dat we, in navolging van de kabbalisten, de *shechīnāh* kunnen noemen. Dit is een Hebreeuws woord dat 'woning' of 'voertuig' betekent, of

wat de esoterische filosofie in het geval van de mens het aurische ei noemt, dat in dit schema het heelal voorstelt dat we om ons heen zien in zijn hoogste aspecten, want deze aura vloeit voort uit mūlaprakriti, terwijl de mystieke lijn die we in de figuur hebben getekend en die door alle verschillende gradaties van de hiërarchie heen naar omlaag loopt, de stroom van het zelf is, het onvoorwaardelijke bewustzijn, dat opwelt in het diepste innerlijk van alles. – blz. 123-4

Deze 'stroom van het zelf . . . dat opwelt in het diepste innerlijk van alles' is 'Arikh 'Anpīn of Kether, de bron van alle manifestaties. Zonder de hemelse kroon, zouden geen kleinere kronen hun heerlijkheid daaraan kunnen ontleenen, zoals de qabbālāh het omschrijft, omdat alle dingen – werelden, mensen of atomen – alleen bestaan omdat ze stralen zijn van en uit Kether, de goddelijke bron, de schakel met 'ēin sōf. Zoals 'Idrā' Rabbā' het zegt: 'gemanifesteerd in Hem [is] de Geest van de Verborgene in ieder deel' (25:510, Mathers, blz. 173).

In haar gemanifesteerde aspect verwijst Shĕkhīnāh naar de tiende sēfirāh, Malkhūth, de Koningin of de Moeder (Maṭrōnīthā'), de Bruid van ZĔ'ēir 'Anpīn, genoemd omdat ze

een eivormig omhulsel of 'drager' of voertuig is, een aurisch ei; en dit aurische ei wordt, als de tiende, koninkrijk genoemd, of soms verblijfplaats, omdat het de uitkomst, het resultaat, de emanatie, of het werkterrein is van alle andere die zich door deze verschillende bestaansgebieden heen manifesteren. – *Beginselen*, blz. 88

Om de 'vormloze' aard van 'Arikh 'Anpīn nog duidelijker toe te lichten in tegenstelling tot het lichamelijke karakter van ZĔ'ēir 'Anpīn, geeft de *Zohar* de eerstgenoemde

weer als alleen een hoofd, terwijl de laatste wordt opgevat als een wezen met alle lichaamsdelen. Daarom werd 'Ariḫ 'Anpīn Het Witte Hoofd genoemd (*Rēishā' Hiwwārā'*), uit wiens stralende schedel, verborgen hersenen, open oog, neusgaten, mond en baard, een stroom van spirituele kracht omlaag vloeide naar de Microprosopus, Zē'ēir 'Anpīn, die werd afgeschilderd met alle kenmerken van 'Ariḫ 'Anpīn, maar dan in minder sterke mate, en waarbij de overige lichaamsdelen waren toegevoegd:

Deze Zeer Heilige Oude, Verborgen met alle Verborgenheden, wordt niet genoemd, en ook wordt Hij niet gevonden.

Want omdat dit Hoofd de hoogste van alle verhevenen is, wordt Hij alleen gesymboliseerd als een hoofd zonder lichaam, met als doel om alle dingen te doen ontstaan. – *'Idrā' Zūtā'* 7:168-9, Mathers, blz. 276

De structuur en conformaties (*tiqqūnīn*) van de Grote en Kleine Gezichten worden boeiend beschreven in drie boeken van de *Zohar*. In *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* wordt het thema sterk bekort, waardoor het een meer esoterische presentatie is dan die gegeven in *'Idrā' Rabbā'* of *'Idrā' Zūtā'*, waarin rabbi Shim'ōn, door zijn leerlingen de Lichtbrenger genoemd, een ruwe schets van de leer toelicht aan de hand van beschrijvende voorbeelden. Hij waarschuwt zijn leerlingen om goed te studeren en tot de juiste interpretatie te komen: 'Want nieuwe wijsheid vereist dat u een juist oordeel velt, passend en eerzaam; opdat u alle conformaties zo nauwkeurig mogelijk zult ordenen' (*'Idrā' Rabbā'*, 25:509, Mathers, blz. 173). Het is echter, zoals in alle gevallen waarin de waarheid in een zee van beeldspraak is gedompeld, niet altijd gemakkelijk tot de meest nauwkeurige interpretatie te komen, en het is ook

niet verstandig om de analogie te ver door te voeren. Geen enkele interpretatie wordt hier als de enig mogelijke naar voren gebracht.

In *'Idrā' Rabbā'* staat geschreven:

En dit is de traditie: Het Absolute verlangde in Zichzelf om de essentie van licht te scheppen, die gedurende tweeduizend jaar was verborgen, en bracht Haar voort. En Zij antwoordde Hem aldus: 'Hij die andere zaken wil ordenen en samenstellen, laat Hij eerst overeenkomstig een juiste conformatie worden geordend.'

– 3:35, Mathers, blz. 115

Wat is het absolute waarover hierboven wordt gesproken? Is het het grenzeloze, 'ēin sōf, de grenzeloze velden van de ruimte? Of is het het 'eerste en oorspronkelijke punt', Kether, 'Arikh 'Anpīn – namen voor de eerste trilling van gemanifesteerd leven, de eerste logos? Ongetwijfeld de laatstgenoemde, want het absolute is hier de hiërarchie of het 'Heilige Hoofd of Begin', de absolutus, het ene 'geabsolveerde', d.w.z. bevrijd van de betovering van de stof en māyā voorzover het zijn eigen hiërarchie betreft. In de woorden van De Purucker:

Het absolute zelf, onze Vader in de Hemel, is slechts het absolute van onze hiërarchie, haar kroon, haar toppunt, haar glorie; of, als we het beschouwen als de oorsprong van de gemanifesteerde wezens, hun wortel of hun kiem.

– *Beginselen*, blz. 224

'Het Absolute verlangde' (*sālīq bi-rē'ūthā'*) – dit wordt nauwkeuriger vertaald met de 'Hoogste met wilskracht (of verlangen of genoeg)', waarbij de Aramese uitdrukking rechtstreeks verwijst naar de eeuwenoude leer die evenzeer door Oud-Noren, brahmanen als qabbalisten tot uitdruk-

king werd gebracht, dat het heelal ontstond door wilskracht, door verlangen, door vreugde. Zoals de Oud-Noorse kosmogonie het zegt: ‘Alvader, de Ongeschapene, de Onzichtbare, woonde in de diepte van de afgrond en concentreerde zijn wil, en wat hij wilde kwam tot aanzijn’ (*Asgard and the Gods*, blz. 22).

Het Vedische vers zegt: ‘Begeerte [kāma, de drijvende kracht van liefde] – ontstond eerst in HET.’ En ook over Brahmā – de demiurg, de Ontvouwer – wordt gezegd dat hij de werelden vormgeeft met behulp van *līlā*, ‘sport’ of ‘spel’, met andere woorden hij heeft alle wezens en dingen gevormd door de pure vreugde die zijn wezen vervulde, een vreugde die overvloedige in de vormen van gemanifesteerde levens. Ons woord ‘illusie’ heeft dezelfde gevoelswaarde, zowel etymologisch als filosofisch, en komt van het Latijnse *lūdere*, ‘spelen’, d.w.z. bij het spelen droomt de godheid een droom, en het heelal komt tot aanzijn.

In de Hebreeuwse bijbel wordt Job gevraagd waar hij was op het moment van de dageraad van de wereld toen ‘de morgensterren in koor zongen, en alle zonen van de ’elo-hīm juichten van vreugde’ (38:7).